

Υπόθεση T-330/01

Akzo Nobel NV

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

«Ανταγωνισμός — Σύμπραξη — Γλυκονικό νάτριο — Άρθρο 81 ΕΚ — Πρόστιμο — Άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 — Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων — Αρχή της αναλογικότητας — Υποχρέωση αιτιολογήσεως»

Απόφαση του Πρωτοδικείου (τρίτο τμήμα) της 27ης Σεπτεμβρίου 2006 . . . II - 3395

Περίληψη της αποφάσεως

1. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Κριτήρια — Σοβαρότητα της παραβάσεως
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2' ανακοίνωση 98/C 9/03 της Επιτροπής)

II - 3389

2. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός
(Άρθρο 81 § 1 ΕΚ κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2 ανακοίνωση 98/С 9/03 της Επιτροπής, σημείο 1 Α)
3. Ανταγωνισμός — Κοινωνικοί κανόνες — Παράβαση διαπραχθείσα από θυγατρική
(Άρθρο 81 § 1 ΕΚ)
4. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας — Ανακοίνωση των αιτιάσεων — Στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 19 § 1)
5. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολόγηση — Υποχρέωση — Περιεχόμενο
(Άρθρα 81 ΕΚ και 253 ΕΚ)
6. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός — Αποτρεπτικός χαρακτήρας
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)
7. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Καθορισμός
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2 ανακοίνωση 98/С 9/03 της Επιτροπής)
8. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής — Δικαστικός έλεγχος
(Άρθρο 229 ΕΚ)
9. Διαδικασία — Δικαστικά έξοδα — Έξοδα που μπορούν να αναζητηθούν — Έννοια
(Κανονισμός Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, άρθρο 91, στοιχείο β')

1. Δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το ύψος του προστίμου καθορίζεται με βάση της σοβαρότητας της παραβάσεως και τη διάρκεια της. Επιπλέον, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, η Επιτροπή καθορίζει το αρχικό ποσό σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, λαμβάνοντας υπόψη την ίδια τη φύση της παραβάσεως, τον πραγματικό αντίκτυπο της στην αγορά

και την έκταση της γεωγραφικής αγοράς.

Το νομικό αυτό πλαίσιο δεν επιβάλλει συνεπώς, αυτό καθεαυτό, στην Επιτροπή να λαμβάνει υπόψη το μικρό μέγεθος της αγοράς των προϊόντων.

Ωστόσο, κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας μιας παραβάσεως, η Επιτροπή οφείλει να λαμβάνει υπόψη ένα μεγάλο αριθμό στοιχείων, των οποίων ο χαρακτήρας και η σημασία ποικίλλουν ανάλογα με το είδος της παραβάσεως και τις ειδικές περιστάσεις της συγκεκριμένης παραβάσεως. Μεταξύ των στοιχείων αυτών από τα οποία προκύπτει η σοβαρότητα μιας παραβάσεως, μπορεί ιδίως να περιλαμβάνεται, ανάλογα με την περίπτωση, το μέγεθος της αγοράς του επίμαχου προϊόντος.

διαπράττουν το ίδιο είδος παράβασης» (σημείο 1 Α, έκτο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών). Στις κατευθυντήριες γραμμές διευκρινίζεται, εξάλλου, ότι «η αρχή της επιβολής ισοδύναμων κυρώσεων για την ίδια συμπεριφορά είναι δυνατό να οδηγήσει, στις περιπτώσεις που αυτό επιβάλλεται, στον καθορισμό διαφορετικών ποσών καταβλητέων από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις χωρίς η διαφοροποίηση αυτή να ανταποκρίνεται σε κάποιον αριθμητικό υπολογισμό» (σημείο 1 Α, έβδομο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών).

Κατά συνέπεια, να μεν το μέγεθος της αγοράς μπορεί να συνιστά στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως, πλην όμως η σημασία του ποικίλλει ανάλογα με τις ειδικές περιστάσεις της κάθε παραβάσεως.

Κατά τον καθορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως η Επιτροπή, σε περίπτωση που επιβάλλει πρόστιμα σε πολλές επιχειρήσεις εμπλεκόμενες στην ίδια παράβαση, δεν υποχρεούται να εξασφαλίζει ότι τα τελικά ποσά των προστίμων στα οποία καταλήγει ο υπολογισμός της για τις οικείες επιχειρήσεις αντανακλούν κάθε διαφοροποίηση μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών όσον αφορά τον συνολικό κύκλο εργασιών τους, αλλά μπορεί να προβαίνει σε κατάταξή τους σε ομάδες.

(βλ. σκέψεις 35-38)

2. Κατά τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, σε περιπτώσεις παραβάσεων στις οποίες εμπλέκονται πολλές επιχειρήσεις, η Επιτροπή μπορεί να διαφοροποιεί τα αρχικά ποσά, προκειμένου να λάβει υπόψη τη συγκεκριμένη οικονομική επιφάνεια κάθε επιχείρησης, κατανέμοντας τα μέλη της συμπίναξης σε ομάδες «ιδιαιτέρως αν υφίστανται σημαντικές διαφορές ως προς το μέγεθος μεταξύ επιχειρήσεων που

Εντούτοις, όταν η Επιτροπή κατατάσσει τις οικείες επιχειρήσεις σε κατηγορίες για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, ο καθορισμός των ορίων εκκινήσεως για καθεμία από τις κατ' αυτόν τον τρόπο προσδιοριζόμενες κατηγορίες πρέπει να είναι συνεπής και αντικειμενικώς δικαιολογημένος.

(βλ. σκέψεις 56-58)

3. Στον τομέα του ανταγωνισμού, έστω και αν μια θυγατρική εταιρία έχει νομική προσωπικότητα, τούτο δεν αρκεί για να αποκλειστεί η δυνατότητα να καταλογιστεί η συμπεριφορά της στη μητρική εταιρία, ιδίως όταν η θυγατρική δεν καθορίζει κατά τρόπο αυτόνομο τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά εφαρμόζει, κυρίως, τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή μπορεί ευλόγως να υποθέτει ότι μια θυγατρική κατά 100 % μιας μητρικής εταιρίας εφαρμόζει κατ' ουσίαν τις οδηγίες της μητρικής της και ότι το εν λόγω τεκμήριο συνεπάγεται ότι η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να εξακριβώνει αν η μητρική εταιρία πράγματι άσκησε την εξουσία αυτή. Σε μια τέτοια κατάσταση, όταν, στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, η Επιτροπή, επικαλούμενη το τεκμήριο αυτό, έχει εκθέσει την πρόθεσή της να θεωρήσει τη μητρική εταιρία μιας θυγατρικής κατά 100 % της εν λόγω μητρικής υπεύθυνη για μια παράβαση, εναπόκειται στους ενδιαφερομένους, όταν θεωρούν ότι, παρά τη σχετική συμμετοχή, η θυγατρική καθορίζει αυτοτελώς τη συμπεριφορά της στην αγορά, να ανατρέψουν το τεκμήριο αυτό, προσκομίζοντας κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας στην Επιτροπή επαρκή αποδεικτικά στοιχεία.

(βλ. σκέψεις 82-83)

4. Η ανακοίνωση των αιτιάσεων την οποία απευθύνει η Επιτροπή σε επιχείρηση στην οποία προτίθεται να επιβάλει κύρωση λόγω παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού πρέπει να περιλαμβάνει τα ουσιώδη στοιχεία που ελήφθησαν υπόψη σε βάρος της οικείας επιχείρησης, όπως τα προσαπτόμενα πραγματικά περιστατικά, ο νομικός χαρακτηρισμός τους και τα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία στηρίζεται η Επιτροπή, ώστε η επιχείρηση αυτή να είναι σε θέση να επικαλεστεί βασίμως τα επιχειρήματά της στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας που κινήθηκε κατ' αυτής. Ομοίως, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας της, η ανακοίνωση των αιτιάσεων πρέπει να προσδιορίζει κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση το νομικό πρόσωπο στο οποίο πρόκειται ενδεχομένως να επιβληθούν πρόστιμα και να απευθύνεται προς αυτό.

(βλ. σκέψη 87)

5. Όταν, μια απόφαση εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ αφορά πολλούς αποδέκτες και θέτει ζήτημα καταλογισμού της παραβάσεως, πρέπει να περιέχει επαρκή αιτιολογία ως προς καθένα των αποδεκτών της, ειδικότερα ως προς εκείνους οι οποίοι, κατά το γράμμα της ως άνω αποφάσεως, πρέπει να υποστούν τις συνέπειες της παραβάσεως αυτής.

(βλ. σκέψη 93)

6. Προς εκτίμηση της σοβαρότητας μιας παραβάσεως, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη ένα μεγάλο αριθμό στοιχείων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ανάγκη εξασφάλισης του αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου. Προς τον σκοπό της εξασφάλισης του ως άνω αποτρεπτικού χαρακτήρα η Επιτροπή δικαιούται οπωσδήποτε να προσδιορίζει το ποσό του προστίμου σύμφωνα με τα ειδικά χαρακτηριστικά της υπεύθυνης για την παράβαση επιχείρησης.

Συναφώς, καθορίζοντας το αρχικό ποσό του προστίμου σε υψηλότερο επίπεδο για τις επιχειρήσεις με μερίδιο της αγοράς σχετικά σημαντικότερο από τις άλλες στη σχετική αγορά, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τη συγκεκριμένη ευθύνη τής κάθε επιχείρησης σε σχέση με την ανάγκη διατηρήσεως του ελεύθερου ανταγωνισμού. Πρόκειται για ένα υποκειμενικό στοιχείο παρέχον τη δυνατότητα να λαμβάνεται υπόψη η σοβαρότητα της παραβατικής συμπεριφοράς των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Πράγματι, σε περίπτωση συμπράξεως, το εν λόγω στοιχείο αποτελεί ένδειξη του υψηλότερου επιπέδου ευθύνης των επιχειρήσεων με σχετικά μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς έναντι των άλλων στη σχετική αγορά όσον αφορά τη βλάβη του ανταγωνισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή μπορεί επίσης να λαμβάνει ευλόγως υπόψη το γεγονός ότι οι πολύ μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν γνώσεις και μια τέτοια νομική και οικονομική δομή ώστε να είναι σε θέση να εκτιμούν καλύτερα την παράνομη φύση των ενεργειών τους και τις εντεύθεν συνέπειες από πλευράς δικαίου του ανταγωνισμού.

Εξάλλου, η Επιτροπή, όταν υπολογίζει το πρόστιμο μιας επιχείρησης, μπορεί να λαμβάνει υπόψη της, μεταξύ άλλων, το μέγεθός της και την οικονομική της ισχύ. Όσον αφορά την εκτίμηση της οικονομικής επιφάνειας των μελών μιας συμπράξεως, ο συνολικός κύκλος εργασιών είναι πρόσφορο σχετικό στοιχείο.

Επομένως, η Επιτροπή μπορεί να εφαρμόζει ένα συντελεστή στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του αποτρεπτικού χαρακτήρα του επιβαλλομένου προστίμου, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και την οικονομική ισχύ της εμπλεκόμενης επιχείρησης.

(βλ. σκέψεις 114-117)

7. Σύμφωνα με τη μέθοδο που ορίζουν οι κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, ο υπολογισμός του ύψους των προστίμων γίνεται βάσει των δύο κριτηρίων του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, και του άρθρου 65, παρά-

γραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, ο υπολογισμός του ύψους των προστίμων πραγματοποιείται σε συνάρτηση με τα δύο κριτήρια που απαριθμεί το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ήτοι με τη σοβαρότητα της παραβάσεως και τη διάρκειά της, τηρουμένου συγχρόνως του ανωτάτου ορίου σε σχέση προς τον κύκλο εργασιών κάθε επιχειρήσεως το οποίο προβλέπει η ίδια αυτή διάταξη. Κατά συνέπεια, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν βαίνουν πέραν του νομικού πλαισίου των κυρώσεων που καθορίζει η διάταξη αυτή.

(βλ. σκέψη 119)

8. Επομένως, όταν δεν προκύπτει καμία παρανομία από την εξέταση των λόγων που προβάλλει μια επιχείρηση κατά του κύρους αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία της επιβλήθηκε πρόστιμο λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, το Πρωτοδικείο δεν πρέπει να κάνει χρήση της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας που έχει για να μειώσει το ποσό του εν λόγω προστίμου.

(βλ. σκέψη 130)

9. Τα έξοδα στα οποία υποβάλλεται μια επιχείρηση για τη σύσταση και τη διατήρηση τραπεζικής εγγυήσεως που σκοπεί στην αποφυγή της αναγκαστικής εκτελέσεως μιας αποφάσεως της Επιτροπής που την αφορά δεν αποτελούν έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν οι διάδικοι λόγω της δίκης κατά την έννοια του άρθρου 91, στοιχείο β', του Κανονισμού Διαδικασίας. Ομοίως, πρέπει να απορριφθεί το αίτημα μιας επιχειρήσεως να υποχρεωθεί η Επιτροπή να καταβάλει το ισόποσο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η επιχείρηση αυτή κατά τη διοικητική διαδικασία στον τομέα του ανταγωνισμού. Πράγματι, μολοντί, κατά το άρθρο 91 του Κανονισμού Διαδικασίας, «θεωρούνται ως έξοδα που μπορούν να αναζητηθούν [...] τα αναγκαία έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν οι διάδικοι λόγω της δίκης», η διάταξη αυτή εννοεί με τον όρο «δίκη» μόνον τη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου, αποκλεισμένης της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας.

(βλ. σκέψη 133)